

УЧУВЧИСИЗ ҚУРИЛМАЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБИ: ЖАНУБИЙ КОРЕЯ МИСОЛИДА

Ўзбекистон Республикаси Жамоат
хавфсизлиги университети
ТИНГЛОВЧИСИ

Туракулов Зоҳид Тулкинович

Аннотация: Дрон технологияларининг тез таралиши ва унинг оммабоплашуви жисмоний шахслар (хобби, нисбий кино-ва видеоларга, тадқиқотларга қўлланади) учун янги имкониятлар очди. Бироқ, хавфсизлик, ҳарбий-махфий ҳудудларни ҳимоя қилиш, шахсий ҳаётга дахлдорлик (privacy) каби масалаларни назорат қилиш зарурияти ҳам кучаймоқда. Жанубий Корея (Республика Корея)да ушбу муаммоларни тартибга солувчи меъёрий база ва амалий ҳолатлар бор, аммо улар ҳам чегараларга дуч келмоқда.

Мақоланинг мақсади — Жанубий Кореяда жисмоний шахслар учун дронлардан фойдаланиш ҳуқуқий режаси ва амалиётини танқидий таҳлил қилиш, муаммоларни аниқлаш ва ривожланиш йўналишларини таклиф қилиш.

Аннотация: Быстрое распространение технологий дронов и их популяризация открыли новые возможности для частных лиц (для хобби, съемки фильмов и видео, проведения исследований и др.). Однако вместе с этим возрастает необходимость контроля за вопросами безопасности, охраны военных и секретных объектов, а также защиты частной жизни (privacy). В Южной Корее (Республике Корея) существует нормативная база и практический опыт регулирования этих вопросов, однако и они сталкиваются с определёнными ограничениями.

Цель статьи — провести критический анализ правовой системы и практики использования дронов частными лицами в Южной Корее, выявить существующие проблемы и предложить направления развития в данной сфере.

Annotation: The rapid spread of drone technologies and their growing popularity have opened up new opportunities for individuals (for hobbies, filmmaking and video

production, research, etc.). However, this also increases the need for control over issues such as security, protection of military and classified areas, and the safeguarding of personal privacy. In South Korea (the Republic of Korea), there is a regulatory framework and practical experience in addressing these issues, but they also face certain limitations.

The aim of this article is to conduct a critical analysis of the legal framework and practices regarding the use of drones by individuals in South Korea, identify existing problems, and propose directions for further development in this field.

Калит сўзлар: Дрон, Жанубий Корея, учувчисиз аппаратлар, рўйхатдан ўтказиш, лицензия, ҳаво макон чекловлари, жавобгарлик, шахсий ҳаёт дахлсизлиги.

КИРИШ

Сўнгги ўн йилликда дронлар (бошқарувсиз учувчи қурилмалар — (кейинги ўринларда қисқартирилган шакли БУҚлар,) нафақат ҳарбий ва саноат соҳаларида, балки кундалик ҳаётда, жумладан, шахсий фойдаланиш, фото ва видеотаълим, туризм, тадқиқотлар, қидирув-қутқарув, қишлоқ хўжалиги ҳамда транспорт соҳаларида кенг қўлланила бошлади. Жаҳон миқёсида дрон технологиялари рақамли иқтисодиётнинг муҳим таркибий қисмига айланаётган экан, уларни ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиш масаласи ҳам шунчаки техник муаммо эмас, балки кенг ижтимоий-ҳуқуқий муҳокама объектига айланди.

Айниқса, дронларнинг шахсий (жисмоний) шахслар томонидан фойдаланилишига оид қонунчилик кўплаб мамлакатларда янги ва ўзига хос ёндашувларни талаб қилмоқда. Бу жараёнда давлатлар хавфсизлик, шахсий ҳаёт дахлсизлиги, ҳаво ҳаракати назорати ва технологик инноватсиялар ўртасида мувозанатни топишга уринаётир. Шу жиҳатдан Жанубий Корея дронлардан фойдаланишни тартибга солиш бўйича замонавий ва функционал ҳуқуқий механизмларни жорий этган давлатлардан бири сифатида алоҳида эътиборга лойиқ.

Жанубий Кореяда “Aviation Safety Act¹” ва бошқа тегишли норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар дронлардан фойдаланиш, айниқса, жисмоний шахслар фаолиятини

¹ https://www.reddit.com/r/koreatravel/comments/1g3kmkt/drone_laws_in_korea//utm_source. (мурожаат вақти 03.10.2025 й)

тартибга солувчи асосий меъёрий база ҳисобланади. Шу билан бирга, конунчиликдаги айрим ноаниқликлар, амалиётдаги маъмурий тўсиқлар, замонавий технологиялар ривожига билан юзага келаётган янги хавф ва таҳдидлар ушбу соҳани янада чуқур таҳлил қилишни тақозо этмоқда.

Техника ва ахборот-коммуникация тизимларининг тез суръатда ривожланиши дронларнинг фойдаланилиши учун янги имкониятлар очди. Бунда жисмоний шахслар томонидан ижтимоий тармоқлар, хобби, туризм ва бошқа мақсадларда дронлардан фойдаланиш кўпаймоқда. Бироқ, бу фаолият ҳаво маконида хавфсизлик ва шахсий ҳаётни ҳимоя қилиш, ҳаво ҳаракати, хавфсизлик объектлари ва “no fly” (парвоз таъқиқланган ҳудудлар) зоналар доирасидаги ҳуқуқий чекловларни тўғри белгилашни тақозо этади. Жанубий Кореяда ушбу масалалар авиация хавфсизлиги, миллий хавфсизлик ва шахсий маълумотларни ҳимоя қилиш қонунлари доирасида тартибга солинади.

Биз қуйида Жанубий Корея давлатида учувчисиз қуриламалардан фойдаланиш тартиби ва бу борада давлат назоратининг ўзига хос жиҳатларини кўриб чиқамиз.

Жанубий Кореяда дронлар (шу жумладан кичик учувчи аппаратура – 무인비행장치 / unmanned aerial devices / “**учувчисиз учувчи қурилмалар**”) амалиётини тартибга солувчи асосий меъёрий манба — **Aviation Safety Act** (항공안전법) ва унинг тегишли қоидалари, шунингдек бошқа қонунлар ва тартиблар ҳисобланади².

Жанубий Кореяда дронлардан фойдаланишни тартибга солувчи қонун ва ваколатли идоралар:

Жанубий Кореяда дронлардан фойдаланиш “Aviation Safety Act” каби авиация ва ҳаво хавфсизлиги қонунлари, шунингдек мамлакат Транспорт, Ер инфратузилмаси ва Инфратузилма вазирлиги (Ministry of Land, Infrastructure and Transport — MOLIT) томонидан назорат қилинади. КОСА (Korea Office of Civil

² <https://koreascience.or.kr/article/JAKO201926359196238>. (мурожаат вақти 03.10.2025 й)

Aviation) ҳукумат агентлиги кичик ўлчамли учувчисиз аппаратлар фаолиятини назорат қилади.

✓ Aviation Safety Act талаб қиладики, ҳар қайси шахс дронни фойдаланганда қуйидаги шартларга риоя қилсин (жумладан махсус рухсат олинмаган ҳолларда): кундуз пайтида, назоратли бўлиш (Visual Line of Sight), инсонлар ёки мулклар остида хавфсиз масофада бўлиш, тўпланиб турган жойлар устида учмаслик, зарарли юк ташиш ёки нарсаларни ташлаб юбормаслик³.

✓ Дрон парки (drone parks / 비행구역) деб аталадиган махсус зоналар белгиланган бўлиб, уларда рухсатсиз учишларга нисбатан енгиллаштирилган режалар бор. Буюк шаҳар ҳудудларида (масалан, Сеул) марказий зона, аэропортлар атрофи, ҳукумат бинолари, ҳарбий объектлар ва бошқа хавфсизлик ҳудудлари учун махсус чекловлар мавжуд. Дрон билан аэросўров олиш (видеотаълим, расмга олиш) амалий қутилмаган ҳолларда, айрим вилоятларда Халқаро муҳофаа ёки Миллий муҳофаа вазирлиги рухсатнома талаблари қўшилади⁴.

Дронлардан фойдаланишни рўйхатдан ўтказиш ва лицензиялаш:

- Агар дрон **250 граммдан ортиқ**, рўйхатдан ўтказиш мажбурий.
- Дроннинг оғирлиги ва мақсадига қараб лицензия (оператор малакаси) талаб этилади (масалан, тўғридан-тўғри назорат, визуал кўриниш доираси — VLOS, видеога олиш ва бошқа фаолият турлари).

Дронлардан фойдаланишда ҳаво макони чекловлари ва парвоз таъқиқланган зоналар:

- Парвоз ҳудуди юқоридаги чегараларда: дронлар ер сатҳидан 150 метрдан юқorigа кўтарилмаслиги керак; юқори бўлса, махсус рухсат олиш талаб этилади.
- Аэропортлар, ҳарбий ҳудудлар, нуклеар объектлар, ҳукумат бинолари ва миллий хавфсизлик нуқталари яқинида парвозлар таъқиқланган. Масалан, Сеул марказидаги “P-73A, P-73B ва R-75” каби характердаги зона-таркиблари мавжуд.

³ <https://koreascience.or.kr/article/JAKO201926359196238>. (мурожаат вақти 03.10.2025 й)

⁴ [Drone Laws in South Korea \(2025 Overview\)](#). (мурожаат вақти 03.10.2025 й)

Амалий фаолият: (операцион талаблар)

- Кунда парвоз қилиш вақтида, фақат визуал қараш доирасида (Visual Line of Sight, VLOS) бўлиши лозим.
- Жамоат жойлари, одамлар тўпланган ҳудудлар устидан парвоз қилиш тақиқланади; тегишли хавфсизлик масалалари ва шахсий ҳудудларга ҳурмат кўрсатилиши керак.

Жавобгарлик ва жазолар

- Қонунларни бузган шахсларга жарималар, дроннинг мусодара қилиниши мумкин.
- Электрон маълумотлар ва шахсий маълумотлар ҳимояси бўйича қонунлар (Personal Information Protection Act) доирасида шикастлар ёки шахсий ҳаётга дахл қилувчи материални тарқатиш ҳолатлари ҳам ҳукукий жиддий оқибатларга олиб келиши мумкин.

Амалиётдаги муаммолар

Чекловларнинг хилма-хиллиги ва маълумот етишмаслиги

Хорижий фуқаролар учун маълумотлар ва веб-сайтларда керакли маълумотлар инглиз тилида етарли даражада эмас, дронларни рўйхатдан ўтказиш ёки рухсатнома олиш жараёнида тил, идентификация, телефон рақами каби талаблар муаммо яратади.

Рухсатнома олиш жараёнидаги бюрократия ва вақт талаблари

“No fly” (парвоз таъқиқланган ҳудудлар) зоналар, ҳаво макони рўйхатларини текшириш, хилма-хил идоралар билан мувофиқлаштириш, махсус рухсатнома бериш учун мунтазам ёндашувлар ва вақт талаблари — бу амалиётда фуқаролар томонидан келтирилаётган вазиятлардан бири.

Рухсат этилмаган ҳудудларда учиб учун жарима ~₩2,000,000 (миллион вон)гача белгиланган⁵.

Хавфсизлик ва шахсий ҳаёт дахлсизлиги масалалари

⁵ <https://www.koreatimes.co.kr/business/tech-science/20150527/remember-drone-rules>. (мурожаат вақти 03.10.2025 й)

Дронлар камерали қурилмалар сифатида шахсий маълумотларни йиғиш имконини беради, шунингдек телевидения, ижтимоий тармоқларда тарқатиш, бино ва одамларга қарши хуруж қилиниши мумкин. Шундай экан, қонунларда ва амалий назоратда бу соҳадаги хавфлар етарли даражада баҳоланмаган.

Зарарли вазиятларнинг ҳуқуқий ёпиқлиги

Масалан, камера, тасвир ёки видеонинг тарқалиши, буни ижтимоий медиага жойлаштириш каби ҳолатларда шахсий ҳуқуқлар бузилиши мумкин, лекин қонунларнинг оммавий қўлланилиши ва жазоларнинг таъсири турлича бўлиши мумкин.

Таклифлар ва ривожланиш йўналишлари

Меткаси ва маълумотларнинг кўп тилда тақдим қилиниши

Меҳмон туристлар, хорижий фуқаролар учун инглиз, япон, хитой ва бошқа тилларда маълумотлар, веб-ресурслар ва қулай маълумотлар тизимлари яратилса, қонунчилик талаблари ва рухсатнома процесси оддийлашади.

Тақдимотнинг рақамлаштирилиши ва бирлаштирилган “one-stop” платформалари

Дронларни рўйхатдан ўтказиш, лицензиялаш ва рухсатнома бериш жараёнларини бир платформада бирлаштириш, онлайн аризалар, карталар ва геоэиёл зоналарни мобил илова орқали кўриш имкониятини кенгайтириш.

Хавфсизлик ва махфийлик нормаларининг такомиллаштирилиши

Шахсий маълумотларни йиғиш, сақлаш ва тарқатишда қонуний чекловларни аниқ белгилаш;

камерали дронлар билан тасвир олишда шахсларнинг розилиги кераклиги ва тарқатишда сана ҳамда мақсадларга амал қилишни талаб қилиш.

Жамоатчилик маълумотини ошириш ва таълим

Дронлардан фойдаланиш қонунчилиги, ҳамда хавфли ҳудудлар (“no fly” (парвоз таъқиқланган ҳудудлар) зоналар), рухсатнома талаблари ҳақидаги маълумотлар билан аҳолини акциялар ва интернет йўли билан хабардор қилиш зарур.

Халқаро стандартлар ва тажрибага яқинлашиш

ICAO, EASA va бошқа халқаро ташкилотлар стандартларини таҳлил қилиш, Жанубий Кореянинг норматив тизимини улар билан мувофиқлаштириш, мухтасар ҳолларда лицензия шериклиги ва тан олинисларини қўриб чиқиш.

Фикримизча, Жанубий Корея тажрибасини ўрганиш давомида Ўзбекистонда айнан шу соҳада ҳам ислохотларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз ҳамда амалиётдаги муаммоларни ва соҳадаги чекловларини инобатга олган ҳолда, дронлардан самарали, хавфсиз ва ҳуқуқий жihatдан барқарор фойдаланишни таъминлаш учун қуйидаги таклифлар илгари сурилади:

Қонунчиликни такомиллаштириш:

Биринчидан Категорияларга ажратиш: қурилманинг массаси, учиш баландлиги, автономлигининг даражаси, фото/видео ёки фақат назоратсиз моделигига қарай турли категорияларни белгиловчи нормаларни киритиш (масалан, “тўй дронлари”, “спорт дронлар”, “тижорат дронлари”).

Иккинчидан Рухсатнома жараёнини соддалаштириш: жисмоний шахслар учун онлайн ариза бериш, рухсат олиш муддатини аниқлаш, зарур ҳужжатлар рўйхатини минималлаштириш. Туристлар ва хорижий фуқаролар учун махсус йўлланмалар/рухсатномалар тайёрлаш.

Учинчидан Импорт ва рухсатнома беришда очиқлик ва маълумот етказиш: чегарадаги ходимлар, божхоначилар, фойдаланувчилар учун қонунлар ва ҳужжатлар бўйича содда тушунарли маълумотларни кенг тарқатиш. Интернет ресурсларини янгилаш, аудио ва видео қўлланмалар тайёрлаш.

Тўртинчидан Маҳаллий стандартларни жорий этиш: техникавий ва хавфсизлик стандартлари — учиш назорати, сигнал бузилишларига қарши механизмлар, ноқулай об-ҳаво шароитлари учун хавфсизлик чоралари.

Назорат, мониторинг:

1. **Регистрация тизими** жорий қилиниши — дронлар, компонентлар ва фойдаланувчилар ҳақида маълумот базаси; лицензия ёки сертификат талаб этилиши мумкин.

2. **Умумий ҳаво ҳаракати бошқаруви** тизимини такомиллаштириш — учувчисиз қурилмалар учун ҳаво ҳаракати режалаштириш, махсус “учиш зонаси”ларини (дрон-парковка, ҳаво марказидан ташқари зоналар) ташкил этиш.

3. **Мутахассис кадрларни тайёрлаш** — операторларга, техник хизматчиларга, хавфсизлик назоратчиларига таълим — авиация ҳуқуқи, техник хизмат, шахсий маълумотларни ҳимоя қилиш соҳаларида.

4. **Жамоатчилик кузатиши ва маълумотларни ошириш** — норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, парвозлар ҳақида жамоатчилик учун очик маълумотлар; оммавий ахборот воситалари орқали нормаларни тарғиб қилиш.

Туризм ва инновация соҳаси учун имкониятлар:

- Туризмни ривожлантириш учун дронлардан самарали фойдаланиш: видео ва фототурлар, табиат ва маданий меърос объектларини онлайн тарғиб қилиш. Бу мақсадда махсус лицензиялар ва рухсатномалар режимини жорий этиш.

- Инновация ва маҳаллий ишлаб чиқаришни қўллаб-қувватлаш: дронлар, эҳтиёт қисмлари, назорат тизимлари бўйича корхоналар ташкил этиш, илмий-тадқиқот институтлари билан ҳамкорликда стандартлар яратиш.

Ҳуқуқий ва ахлоқий муносабатлар:

- Шахсий ҳаётга дахлсизлиги учун қонуний қафолатлар: дронларнинг видеога олиш ва кузатиш функциялари бўйича маълумотларни йиғиш, сақлаш ва тарқатишдаги одоб-ахлоқ қоидаларига риоя қилинишини белгилаш.

- Хавфсизлик ва қонун бузилишларнинг олдини олиш: қурилма фойдаланишида СИМ-карта, GPS, сигнал бузилиши каби техник хавфларга қарши чоралар кўриш тавсия қилинади.

ХУЛОСА

Жанубий Кореяда жисмоний шахслар томонидан дронлардан фойдаланиш ҳуқуқий тартиби бир томондан жуда тараққий этган, бир томондан эса технологик инқирозлар ва жамоатчилик талаблари билан янги чегараларни уриниб келмоқда. Меъёрий база барқарор, бир қатор лицензия, рўйхат ва чеклов талаблари мавжуд. Лекин амалда жисмоний шахслар учун бир қатор тўсиқлар — техник, маълумот,

лицензия ва рухсатнома, туристлар учун қийинликлар — мавжуд. Таклиф қилинган чоралар, айниқса рақамлаштириш, маълумотларни оммавийлаштириш ва халқаро стандартларга мослашув, ҳуқуқий тизимни янада самарали қилиш имконини оширади.

Шу билан бирга жисмоний шахслар томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида учувчисиз учадиган аппаратлардан мустақил фойдаланиш имконияти тўлиғича тартибга солинмаган.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Drone Laws in South Korea (2025 Overview) — TS2.tech.
2. No-Fly Seoul? Breaking Down South Korea's Strict 2025 Drone Laws — TS2.tech.
3. Foreign tourists' unapproved drone flights cause problems for police — The Korea Times.
4. A Study on Drone's Liability on Flight in South Korea — Korea Science.
5. DJI Korea — Policy Introduction / Region-specific flying tips — DJI website.